

Vabadussõja Tähistel.

HIND 5 SENTI.

Väljaandja: VABADUSSÕJA MÄLESTAMISE KOMITEE.

Vastutav- ja tegeytoimetaja: kolonelleitnant O. KURVITS.

Toimetuse aadress: Tallinn, Pagari t. 1; telef. kaitseväe 195.

Nr. 2.

Tallinnas, 3. märtsil

1934.

Rääkigu kivid tulevastele põlvedele, mis sündis võitluses Eesti iseseisvuse eest!

Kindralmajor JAAN SOOTS,
Eesti Sõjavägede Ülemjuhataja Staabi ülem Vabadussõjas.

Igal rahval on oma heroiline ajajärk. See on ajajärk, mil rahvas üliinimliste pingutustega raputab eneselt maha võõra tahte ja paneb ennast maksma teiste rahvaste peres. Sarnaseks heroiliseks ajajärguks on Eesti rahvale tema iseseisvuse võitlusaajajärk. Isegi Eesti vaenlased ei saa eitada seda fakti, et Eesti rahvas, vaatamata oma väiksele arvule, selles võitluses avaldas sarnast oskust, energiat ja tahtejõudu, mida ei suutnud tõkestada ei Vene imperialismus ega tema suur sõjaline jõud, mis arvuliselt oli Eesti omast mitu korda üle.

Kuid heroiline ajajärk ei kesta ühelgi rahval kaua: igapäevased eluraskused viivad selle varsti unustuse hõlma. Ja kui siis jälle katsumisajad tulevad — ja tulemata nad ei jää — võib rahval puudus tulla aadetest, vaimustusest, energiast ja tahtejõust, mis rahvale võib saada saatuslikuks.

Sarnases olukorras on tarvilik, et rahvas oma vaimujõudu võiks kindlustada mälestustega oma herioliisest ajajärgust.

Nagu iga üksik inimene oma elu rasketel tundidel meelde tuletab oma elu paremaid päevi ja paremaid sõpru, ja sellest omale trööst, jõudu ja vaimukinnitust

Kindralmajor J. SOOTS.

leiab, nõnda on see ka kogu rahvaga, — ka rahvas otsib enesele vaimujõudu oma esivanemate tegudest.

Meie ei saa ju jätta tunnustamata, kui suur tähtsus on olnud „Kalevipoja“ lugulaulul meie rahva ettevalmistamisel iseseisvale elule. Ja ometi on see ainult lugulaul. Kui palju suurema tähtsusega on siis temale mälestused rahva tõestisündinud vägitegudest tema heroilisel ajajärgul. Need vägiteod, need võitlused peavad meil ikka silmade ees olema, eriti veel rasketel tundidel.

Ja et see võitlus iseseisvuse eest meil kõikidel meeles seisaks, on tarvis püstitada vabadusvõitluse mälestusmärki: auks neile, kes palju teinud meie iseseisvuse heaks; õhutuseks noorele põlvele, et võrsuda sarnasteks neile, kes on loonud Iseseisva Eesti; uhkuseks kogu rahvale tema heroilisest ajajärgust ja vaimukinnituseks rasketel aegadel neile, kes kalduvad raugema võitluses. Äratagu ta igas eestlases mõtet: „Sinu esivanemad on Eesti iseseisvuse saavutamisel üles näidanud suurt eneseohverdamist. Kui sa natukenegi nende vääriline tahad olla, saad üle kõigist raskustest.“

Kogugem siis kive selle mälestusmärgi püstitamiseks. Rääkigu kivid tulevastele põlvedele sellest, mis sündis võitluses Eesti iseseisvuse eest!

Vabadusmonumendi püstitamiseks kõik käed tööle!

Kindralmajor A. TÕNISSON,
Viru rinde juhataja ja 1. diviisi ülem Eesti Vabadussõjas.

Eesti ajaloo suursündmusi, meie põlve suursaavutisi, 14 aasta eest võidurikkale lõpule viidud vabadusvõitlust hindavad rahva laiad kihid väga kõrgelt. Nad on jäädvustanud selle sündmuse mälestust jõudu mööda. Tiheda võrguna katavad maad suuremad ja vähemad mälestusmärgid. Enamus neist on püstitatud langenute auks, kuid rohkesti ka tähtsamate lahingukohtade äramärgimiseks. Need mälestusmärgid, kohati lihtsad ja väikesed, on kujunenud rahvale aukartust äratavateks pühadeks paikadeks, kogunemiskohtadeks rahvuslikkudel tähtpäevadel. Need mälestusmärgid jutustavad kasvavale noorsoole ja tulevastele põlvedele heitlustest elu ja surma peale, mis meie põlv läbi teinud, kusjuures toodud suuri vereohvreid, kuid purustatud orjaikked ja tagasi võidetud mitme sajandi eest kaotatud vabadus ja iseseisvus.

Need mälestusmärgid jutustavad rahva vankumata õigusest ja tahtest elada kallil kodumaal vaba rahvana; jutustavad pühast kohustusest kaitsta viimse meheni vereohvritega niisutatud isamaa pinda igasuguses olukorras; jutustavad kindlast usust rahva ürgjõusse võimsalt ja võidukalt seista oma püha eluõiguse eest. Need mälestusmärgid arendavad ja süvendavad seda vabadus- ning võiduvaimu, mis suudab rahvast kanda üle kõigist raskustest ka tulevikus.

Seni püstitatud mälestusmärgid asuvad provintsis. Riigi suuremas keskuses, pealinnas, puudub vabadusvõitlusi meelde tuletav Vabadussõja üldmonument. Mitmeteistkümmne rahuaasta vältel pole seda suudetud püstitada.

Kindralmajor A. TÕNISSON.

Ajalooline vabadusvõitlus oli kogu rahva ühiseks asjaks. Olgu kogu rahva ühiseks asjaks ka nende hiilgavate võitluste üldmälestusmärgi püstitamine!

Vabadussõja üldmonumendi loomiseks kõik käed tööle! Viibimata!

Eesti Vabaduse Ristist

Eesti ainumaks riiklikuks aumärgiks on Vabaduse Rist Eesti vabadusvõitluses ülesnäidatud teenete hindamiseks, mille annetamine seega piiratud Vabariigi loomise eest võitlemise lõppemisega.

Esimene otsus Vabaduse Risti asutamise kohta on tehtud Ajutise Valitsuse koosolekul 3. märtsil 1919. a., mis kõlab järgmiselt: „Asutada Eesti Vabaduse Rist iseseisvuse ja vabastuse võitluse teenuste austuseks. „Vabaduse Risti“ põhimääruste väljatöötamine anda komisjoni, millest osa võtavad sõja-, sise- ja kohtuministrid. Algatus sõjaministril.“

Esimene seadus Vabaduse Risti kohta võeti vastu Ajutise Valitsuse koosolekul 16. aprillil 1919. a., mille § 1 määrab: „Eesti Vabaduse Rist on asutatud Eesti Vabariigi väljakuulutamise aastapäeval 24. veebruaril 1919. a. autasu tähena andmiseks neile, kes on üles näidanud Eesti iseseisva vabariigi loomise töös silmapaistvaid ja kasulikke teenuseid, kui sõjalises nii ka kodanlikes tegevuses.“

Risti võis riigi kulul annetada üksikutele isikutele, sõjaväeüksustele ja seltskondlistele asutustele. Ristil oli kolm järku. Üldiselt on see seadus deklaratiivse iseloomuga, kuna lahtiseks jätab hulga küsimusi risti kuju, järkude kirjelduse, ristikandmise reeglid, teenetekirjelduse, mille eest annetatakse j. m. Kõik need küsimused pidid lahendamist leidma täiendavates määrustes ja juhtnõuroides, mis tegelikult aset leidis ainult Vabaduse Risti kuju kindlaksmääramises.

(Järg järgmisel leheküljel.)

(Algus eelmisel leheküljel.)

Selle seaduse alusel on annetatud Vabariigi Valitsuse otsusel 2. aug. 1919. a. 7. inglise ohvitserile II ja III järgu ristid — ainelise ja moraalse toetuse eest — ja otsusega 5. aug. s. a. I järgu rist ja Eesti rahvuslipp Verduni linnale-kindlusele. Seega olid esimesed Vabaduse Risti saajad välismaalased. Seletav on see välisabi hindamise tahtega ja asjaoluga, et välismaalastele aumärkide annetamine võis sündida suuremate raskusteta ka 16. aprilli seaduse põhjal, kuna kodumaalaste kohta oli vaja täpsemaid reegleid.

Sõjavägede ülemjuhataja esitise põhjal tegi Vabariigi Valitsus 17. sept. 1919. a. sõjaministrile ülesandeks esitada kava Vabaduse Risti seaduse täiendamiseks, kes omakorda selle töö tegi ülesandeks sõjaväe seaduste väljatöötamise komisjonile. Sõjaministrilt esitatud kava arutas Vabariigi Valitsus kahel koosolekul, 13. ja 19. jaanuaril 1920. a. ja kinnitas selle Vabariigi valitsemise ajut. korra § 12-a põhjal muudatusteta ja avaldati Riigi Teatajas. Ainult eesõiguste peatükk jäeti põhikirjast välja, kuna oldi arvamisel, et see peatükk käsitleb laiemaulatusega küsimusi, mis kuuluvad kokkukuatava Asutava Kogu kompetentsi. 16. apr. 1919. a. vastuvõetud seadus kaotas oma maksuse.

Rist on määratud väljajagamiseks: 1) Vabadussõjas ülesnäidatud sõjaliste teenete eest (I liik), 2) Vabadussõjas ülesnäidatud vahvuse eest (II liik) ning 3) Vabadussõjast ülesnäidatud kodanlike teenuste eest (III liik). Vabaduse Risti annetamise lõpetamine on ettenähtud eriseadusega, pärast seda „kui võitlus

iseseisva Eesti loomise eest on lõppenud“. 13. veebruaril samal aastal kinnitas Vabariigi Valitsus Risti põhikirja §§ 25 ja 27 märkuste põhjal sõjaliste vägitagude nimekirja, mis oli koostatud Vene Georgi risti statuudi eeskujul.

Esimene Vabaduse Risti annetamine kodumaalastele sündis 21. veebr. 1920. a., mil said II liigi 3. järgu ristid 292 ohvitseri ja sõdurit. Kaks päeva hiljem, 23. veebr. 1920. a., said I liigi 1. järgu Vabaduse Ristid end. pea- ja sõjaminister K. Päts, sõjavägede ülemjuhataja kindral J. Laidoner, end. sõjaminister kindral A. Larka, staabi ülem kindral J. Soots, diviiside ülemad kindralid A. Tõnisson (ühtlasi ka Viru rinde ülem), kindral E. Põdder, kolonel V. Puskar, kolonel K. Parts, merejõudude juhataja aseadmiral J. Pitka ja varustusvalitsuse ülem kolonel R. Reiman.

Ristide annetamine lõpetati Riigikogu poolt vastuvõetud eriseadusega 19. juunil 1925. a. Nõnda teostus siis vabadussõjajärgsete teenete hinnang 1920.—1925. aastani. Selle aja kestel võib ristide annetamises eristada suuremaid võnkumisi. Kõige rohkemal arvul on risti saamise väärseks tunnustatud 1920. a. Järgneval aastal on kodumaalased saanud 82 risti, 1922. ja 1923. aastatel on riste annetatud ainult vähestele välismaalastele, 1924. a. dekoreeriti III liigi ristidega 1. detsembri mässukatse puhul. Suurem ristide annetamine kodu- ja välismaalastele leidis aset 1925. a., enne annetamise lõpetamise eriseaduse esitamist riigikogule.

Üldse on annetatud Vabaduse Risti 3215, mis jagunevad liikide, järkude ja rahvuste järele järgmiselt:

	I liik			II liik			III liik			Kokku
	1. järk	2. järk	3. järk	1. järk	2. järk	3. järk	1. järk	2. järk	3. järk	
Eestlased	10	50	339	—	29	1675	18	8	22	2151
Ameeriklased	1	4	24	—	—	—	2	2	3	36
Inglased	13	19	45	—	—	21	18	10	2	128
Argentiina kodanikud	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2
Belglased	1	—	—	—	—	—	1	—	1	3
Kolumbia kodanikud	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Taanlased	1	2	17	—	—	28	1	1	1	50
Soomlased	6	31	127	—	—	949	13	7	—	678
Prantslased	4	1	5	—	—	—	20	3	—	33
Hindud	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Ungarlased	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2
Itaallased	1	—	—	—	—	—	10	1	—	12
Jaapanlased	—	1	—	—	—	—	2	—	—	3
Lätlased	1	12	5	—	—	21	6	2	3	50
Leedulased	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2
Poolakad	1	12	15	—	—	—	11	4	1	44
Portugallased	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Rootslased	—	—	1	—	—	11	3	1	2	18
Kokku	39	132	578	—	29	2250	111	41	35	3215

Liigitus elukutse järele annab järgmise pildi:

Elukutse	Eestlasi	Välismaalasi	Kokku
Ohvitserid	769	320	1089
Sõdureid	1315	472	1787
Mittesõjaväelasi	67	272	339

Kokku: 2151 1064 3215

Paistab silma välismaalaste-kavaleride suur arv eestlastega võrreldes, eriti kui silmas pidada Vabadussõjast tegelikult osa võtnud välismaalaste protsenti Eesti vabadussõjajärgse sõjaväe üldarvust. Mõistetav ja seletatav on see poliitiliste motiividega. Üldiselt aga on Vabariigi Valitsus Risti annetanud suure tagasihoidlikkusega ja tihti teinud sel alal arvulisi piiramisi ja tagasilükkamisi.

Välismaade praegustest riigipeadest on Vabaduse Risti kavalerid: T. M. Inglise kuningas Georg V (I l. 1. j.), T. M. Taani kuningas Christian X (I l. 1. j.), T. M. Rootsi kuningas Gustav V (III l. 1. j.), T. M.

Itaalia kuningas Vittorio Emmanuelo (III l. 1. j.), Ungari regent admiral Horthy (III l. 1. j.) ja hiljuti surnud T. M. Belgia kuningas Albert I (I l. 1. j.), peale nende hulk välismaa kuulsaid poliitikategelasi ja sõjaväelasi.

Risti I liik 1. järk on annetatud ja asetatud ka Suur-Britannia, Prantsuse ja Itaalia Tundmatu Sõduri hauale.

Kauase ootamise järele mõõdnud aastal reguleeriti viimaks ka Vabadusristi kavaleride õiguste küsimus „Vabadusristi kavaleride soodustamise seaduse“ maksmapanekuga. Selle seaduse põhjal vabastatakse Vabadusristi kavaleerid ja nende lapsed kõikides riigi- ja omavalitsusasutustes koolides õppemaksust 50% ulatuses ja on Vabadusristi kavaleridel õigus sõita raudteel ja teistel riigi liiklemisabinõudel 50%-lise hinnaalandusega. Võrreldes teiste riikide vastavate ordenite õigustega on meie Vabadusristi kavaleride soodustused õige piiratud ja väiksed.

India roheline.

JUHAN JAIK.

Paljud mäletavad veel seda, kuidas hiljuti külastas Tallinnat kuulud India spiritist lord Jefferson ja kuidas ta Tallinnast kadus saladuslikult ja jäljetult. Arstide poolt tunnustatud surma põhjus, südame tegevuse katkemine, jäi sensatsioonilehtede poolt suureks puhumata.

Tema esimesed seansid Tallinnas, kuigi olid osavõturohked, jäid siiski kahvatuks. Vaatajad rääkisid, et tema poolt väljakutsutud vaim olud kõigiti nigel ning publiku poolt antud küsimustele andnud absurdseid vastuseid. Sellekohased märkused ilmusid ka ajalehtedes, mis arusaadavalt tekitasid tuska lord Jeffersonile, kes pühendas spiritismile kogu oma elu ja võttis oma asja täie tõsidusega.

Ühel õhtul jalutades mööda Tallinna kesklinna tänavaid, tundsin enese seljal kellegi raskeid pilke. Ümberpöörates nägin lord Jeffersoni kitsast nägu sügavate pruunide silmadega.

„Teie olete ajakirjanik,“ ütles tema.

Minu jaatava vastuse peale palus ta mind oma poole, seletades, et tema tahab mind isiklikult veenda oma võimete.

Tema korter asus ühes kesklinna vanemas majas, teisel korral, kuhu viis üles lai keskaegne trepp. Tuba oli küllalt suur, kuid madala laega ning selles oli ainus aken vastu naabermaja müüri. Juba päeval võis siin olla hämar, kuid õhtul väike elektripirn valgusel tuba niikuinii näis olevat täis müstilisi varje.

Tema meedium, kitsanäoga kõhn naisterahvas, istus juba kesk tuba kitsal toolil, alistavana oodates kunst-

unne suigutamist. Ta näis piinatud loomana, kes kurnatud ja muutunud apaatselt alalisest vaimude läbi-voolamisest. Üheainsa äkilise tõrjuva liigutusega Jefferson suigutas ta kunstunne ning tema pea langes elutuna tooli seljale, nagu varjusurnul.

Lord Jefferson käis mööda tuba kikkivarvul, avas tasa pisikese öökapi ukse ning võttis välja karbikese, milles ta mulle näitas olevat ühes nurgas natuke rohelist pulbrit.

„See on pärit Indiast,“ ütles ta, „ning see maksab mu elu. Olete lugenud Balzaci „Shagrään nahk“. Sama lugu on ka selle ollusega. On ta läbi, on otsas ka minu elu. Iga vaimu väljakutsumine vähendab seda oma osa ja seepärast andestage mulle, kui ma sellega olen kokkuhoidlik. Vahel on kahju lühendada oma elupäevi ning kui siis kutsun vaimu välja, mis nõuab vähemat kulu, siis publik pole rahuldatud ning ajakirjandus annab mahategeva otsuse. Kuid teile tahaks viivuks näidata mida ma suudan tõsiselt. Valige välja kedagi oma surnud tuttavate hulgast ning teie saate teda näha ja temaga rääkida.“

Kellel ei oleks tuttavat koolnud. Ka minul on neid palju, kuid esimesena tuli meelde koolivend, Soomusrong „Kapten Irve“ sõdur, kes langes Loode lahingus, Landeswehri vastu võideldes.

Nimetasin selle nime, millele Jefferson ükskõikselt vastas: „Silmapiik.“

Vaimu väljakutsumine sündis tavaliselt nagu seda igaüks on näinud spiritistlikudel seanssidel. Jefferson keeras ära tule. Tuba täitus valkja uduga, mille

kumas vastu mingi salapärase valgus. Selles udus ilmus silmale minu langenud lahingkaaslase kaju sama-sugusena nagu nägin teda viimast korda — põlvini nõõritud inglise sõdurisaapad jalas, rihnadega ümbritsetud koolipoisi kuue kaelus lovevalt lahti, peas aga koolipoisi müts sõduri märgiga, kuid nägu naeratas tal ikka nagu siiski, kui meie olime täis lootust sõja õnnelkule lõpule ja paremale elule oma kodumaal.

„Mida teed sa nüüd?“ küsisin.

„Teen seda, mida kõik, kuid sina olevat hakanud ajakirjanikuks. Soovin õnne. Meil kõikidel siin on olnud tahtmine rääkida korra ka ajakirjanikuga. Meil on igalühel teile midagi ütelda.“

Vaimu seljataga kuuldus hääli ja ettetükkimist. Näis nagu tõepoolest terve trobikond Vabadussõjas langenud tahaks mu jutule. Põlesin uudishimust, vesta nende kõikidega pikalt, kuid oma toolilt tõusis üles lord Jefferson ja ütles: „Nüüd lõpp.“

Kui mina temale saatsin pilgu, mis oli täis keeldu ja palvet, näitas ta nimetissõrmega oma karbi poole ning siis mõistsin, miks meie jutuaajamine võis olla vaid hetkeline. Ka minu sõjakaaslane nägi seda, et jutuaajamine peab katkema ning ta hüüdis:

„Tule veel tagasi!“

Sellega katkes kõik. Jefferson süütas taas lambi. Äratas meediumi. Kuigi ta tundis valusat kahju roheline India pulbri vähenemisest oma karbikeses, ta näos peegeldus siiski väike võidurõõm.

„Nüüd vist nägite ja kuulsite kõik ega pea seda pettuseks. Lahkun Tallinnast homme, kuid mul oli tahtmine, et siia jääks maha vähemalt üks inimene, kelle otsus minu suhtes oleks õiglane.“

Meedium lahkus toast, kuid meie jäime veel vestlema vaimude maailmast. Lord Jefferson teadis rääkida palju vaimude maailmast, mis mulle oli uudiseks, kuna minu elukutse oli õpetanud mind tegelema ainult reaalsega ning minul polnud huvi salapärase ja müstilise maailma vastu.

Mida rohkem rääkis Jefferson, seda rohkem vaibus tema kallit ostetud võidurõõm. Viimaks jutt vaibus hoopis. Minu kõrval toolil istus vaikiv õnnetu inimene. Hakkas pisut jube ning ühtlasi ka kahju. Otsustasin silmapilkselt toast väljatulekul kinkida sellele mehele ta loomulikud elupäevad. See mõte läbistas mind vägunka ning sundis vastuaidlemata teotsema, kui märkasin laua nurgale jäetud karbikese roheline india pulbriga. Tähelepanematult libistasin selle omale tasku, aru andmata enesele selle üle, kas oli see vargus hää või halb.

Värava juures astus mulle vastu kehvast palitus kõhetu naisterahvas, kellest tahtsin mõõdnud nagu igast võõrast, kuid kes aga ise peatas mind. Vaadates talle näkku, tundsin temas ära Jeffersoni meediumi.

„Mina ootasin teid siin. Kas teie ei saadaks mind minu poole koju? Elan üksinda siit paari tänava kaugusel.“

Võtsin selle ettepaneku vastu huvist meediumite hingeelu vastu, et kogu see keeruline spiritistlik teadus avaneks mulle kahest vaatepunktist.

Ta tundus hingeliselt väsinuna nagu ta peremeeski. Kuulsin temalt, et ta meeleldi loobuks oma elukutsest; on selleks teinud katseidki, kuid tema peremees ei raatsi temast lahkuda kui parimast meediumist ning leiab tema alati üles ja alistub tema võimule.

Üllatusena tundus mulle, kui meie päralt jõudmisel tema koju, ta küsis minult otsekoheselt, kas minul on kaasas see karp India roheline. Jaatava vastuse saades ta lausub:

„Siis võite minupärast jätkata oma kõnelust nende sõduritega.“

Ainult paariks hetkeks vilgsatas mu pääs mõte Jeffersonist, kuid need vilksatused kadusid kohe, kui tuli meelde lahingkaaslase hüüd: „Tule veel tagasi!“ Kui polekski see erutav uudishimu nii kõvasti kütnud mu meeli, siis kainemagi otsustamise juures poleks ma vist palju hoolinud ei Jeffersonist ega tema pulbrist.

Meedium ise pühendas mind kunstunne panemise saladusesse ning see õnnestus mul esimese korraga. Tehes kõik nii, nagu olin seda näinud Jeffersonilt, ma seisin jälle varsti silma vastu oma lahingkaaslasega ning nii, nagu olin südame salajas soovinud, oli temaga koos veel terve hulk Vabadussõja ohvreid, suurem osa mulle isiklikult tundmatud. Neil kõigil oli soov minuga rääkida.

Kordasin oma eelmise küsimuse.

„Ega meie elu siin pole halb. Saime siin suurima vastuvõtu osaliseks, kui Maailmasõja mehed. Maailmasõda polnud võidusõda, vaid väsitamisesõda. Maailmasõja võidud saavutati metalli ja lõhkeainete jõuga, mis läks vahest kaugelt mööda kangelasmeeldest. Vanad sõjakuulsused ei osanud seesugust materjali kuidagi hinnata. Kuid kui tulime meie, siis allitmas tundus jälle, et on saanud tõelisi kangelasi ja tähelepanu meie vastu oli suur.“

„Ja isegi Suur Korsiklane tuli, käsi rinnal, vaatles meid ja läks rahuldustundega minema,“ lisas teine.

„Ja Rootsi Raudpea viibis meie keskel terve nädala, ega polnud põrmugi kade, et tema löödud Narva lahing meie poolt on ületatud.“

„Mis nüüd nendest... Käisid meid isegi vaatamas Aleksander Suur ja Hannibal ning roomlaste Cesar off üpris rõõmus, et maailmas leidub veel mehi, keda võib julgelt kõrvutada tema Rooma legionääridega.“

Mehed olid üsna rõõmsad, et nende viimase aja sõdades langenute hulgas on langenud osaks hää kuulus. Nii nagu nende töö maapäälgi sai kroonitud hiigla

(Järg järgmisel leheküljel.)

(Algus eelmisel leheküljel.)

tufemustega, vastav sellele aupaistus ümbritseb neid ka Manalas teiste silmis.

Meel sai kuidagi kergeks. Tihtigi olin oma meele kujutlenud, kuidas paljude noortemeeste elu katkes noorusjõu ilusamatel päevadel, paljudel noortel jäi üldse veel saamata õige ettekujutus elust, kui juba surm rõõvis nende elu sõjaväljal.

Mõtlesin nendele miljonitele elurõõmsatele ja kurbadele silmapilkudele, mis sisustavad elu ning millest võrsub olemise rõõm. Minu kujutluses neil kõigil pidi olema kahju sellest, millest jäanud nad ilma. Kuid meeste rõõmsaid nägusid kohates tundsin rõõmu, et nemad siiski suudavad olla rahul.

Küsisingi: „Nii, et olete siis oma olemisega rahul?“ „Oleks küll, kui see oleks senini nii jäänud. Viimase ajal on aga meie tähtsust hakatud hindama ümber. Kangelastöö võib olla kui suur tahes, kuid seda hinnatakse ikka selle järele, kui kõrgelt hindavad seda need, kelle hääks kangelastegu on pandud toime. Ja siin jälgitakse kõvasti seda, kui suuresti hindavad eestlased ise oma Vabadussõja tähtsust.“

„Meil ju iga laps teab, mis tähendas Eesti rahva olemasolule Eesti Vabadussõja võitmine, kuidas saadakse siis rääkida alahindamisest,“ tõrjusin vastu.

„Jaa, aga juba kõikide maade sõdurid käivad uhkustundega ringi, näidates monumentidele, mis nende püstitatud. Kas teie maa pääl ise ei tea, et iga riik ja rahvas, kes sõjast osa võtnud, on juba püstitanud nende aegade ja kangelaste mälestuseks tähtsusekohased mälestusmärgid. Nendele nad on uhked ja juba oleme langemas unustatud kangelaste ossa.“

Vaadake, isegi lätlased näitavad uhkustundega oma monumendile Riia Metsa-surnuaial ning nende langenud sõdurid kipuvad meist siin üle. Veelgi suurem monument neil praegu püstitamisel. See on see häda ka veel, et Vabadussõja võitlusega kõrgesse ausse tõstetud eestlase nimi juba kaotab siin oma kõla, kuna vanad väejuhud küsivad kahtlevalt, kuidas hinnata seda rahvast, kes rasketel aegadel suutis võidelda, kuid õnnelikkudel aegadel ei suuda tasuda oma auvõlga.“

Udu salapärase valge kumaga hakkas harvenema. Märkasin, et karbikese nurgas oli vaid veel nõelasilma täis India rohelist. Üks langenuist hüüdis: „Vaadake, seda meie tahtsime ütelda ajakirjanikule, kes tuli meid usutlema.“

Ning siis nad kadusid korruga. Tuba oli endiselt pime. Süütasin lambi ja äratasin meediumi. Meie mõlemate pilk sattus karbile, milles polnud enam kübetki rohelist.

Järgmisel päeval leidsin lehest lühikese teate lord Jeffersoni surmast.

Vabadussõja Mälestamise Komitee suurloterii

1. märtsi eelloosimisel langesid võidud järgmistele piletitele:

Kr. 1000 — nr. 163.959	Kr. 100 — nr. 179.092	Võidud à 10 kr.: 027	13.285	38.377	58.612
Kr. 200 — nr. 58.740	Kr. 50 — nr. 182.160	106.085	125.341	130.952	153.817
41.205	44.500	45.026	51.328	53.592	54.771
81.058	85.613	81.692	87.012	87.907	94.536
114.052	118.840	120.917	122.038	122.985	127.298
173.988	176.530	181.325	195.825	197.619	
Võidud à 1 kr.:	61.214	76.830	92.165	105.813	118.937
1.303	16.545	29.611	42.844	61.416	76.007
2.165	16.773	29.678	43.806	61.777	77.632
2.742	16.874	30.524	44.358	62.274	77.758
2.888	17.147	30.543	44.849	62.608	78.248
3.063	17.140	31.878	45.289	63.208	78.509
4.031	17.199	32.255	46.081	63.310	78.950
5.127	17.710	32.805	46.229	63.686	79.175
5.620	17.722	32.861	46.605	63.859	79.235
5.799	17.733	33.045	47.016	65.964	79.416
6.323	17.771	33.279	48.017	66.229	79.432
6.376	18.405	33.749	48.297	66.499	79.659
6.400	18.560	34.005	48.521	66.676	79.748
7.701	18.956	34.010	49.009	67.028	79.897
7.889	20.239	34.149	49.313	68.336	80.129
9.203	20.784	34.737	49.943	68.495	80.225
9.212	20.925	34.809	50.398	68.623	80.323
9.335	20.979	35.025	51.350	68.660	80.354
9.966	21.034	35.861	51.407	68.667	80.682
10.899	21.252	35.865	51.970	68.705	81.033
11.861	21.281	35.965	53.504	68.976	81.129
12.389	21.935	36.290	53.659	69.300	81.712
12.468	23.056	36.337	53.917	69.335	81.837
12.909	23.059	36.367	53.939	69.335	81.948
13.098	23.071	36.432	54.335	70.542	82.181
13.622	23.145	36.989	54.605	71.135	82.363
13.838	23.351	37.173	55.583	71.353	83.326
14.236	23.698	37.190	55.917	71.673	83.357
14.284	24.261	37.877	56.096	73.459	83.615
14.366	24.640	38.291	56.165	73.761	83.769
14.449	25.212	38.586	56.177	73.820	84.610
14.490	25.307	38.874	56.329	74.321	84.916
14.549	25.739	39.073	56.366	75.365	85.650
14.570	25.850	39.458	56.444	75.385	85.903
14.806	26.322	39.504	56.716	76.083	86.958
14.824	27.490	39.637	57.323	76.104	88.721
15.094	27.799	39.683	57.915	76.169	88.898
15.486	28.179	39.793	58.058	76.207	90.137
15.883	28.890	41.436	58.567	76.208	90.137
16.088	29.084	41.768	60.245	76.398	90.585
16.090	29.123	41.971	60.401	76.710	91.203
16.391	29.128	42.179	61.206	76.769	91.305

Võitudet, mille suurus Kr. 1.— kuni Kr. 10.—, arvatakse väljamaksmise juures maha Riigikassa heaks 10%; võitudet, mille suurus Kr. 10.— kuni Kr. 100.—, arvatakse maha 15%; võitudet, mille suurus üle Kr. 100.—, arvatakse maha 20%.
Võidud makstakse välja pileti ettenäitajale, alates 5. märtsist 5. aprillini 1934. a., kuni päeviti kella 9—1 Vabadussõja Mälestamise Komitee loteriibüroost Tallinnas, Vene tän. 1—15. Piletite puhul, mis esitatakse posti kaudu, arvatakse võidu väljasaatmise juures posti saatekulu maha.

Milleks minna võõrsile otsima kulda ja riskida eluga? . . .
Kui Vabadussõja Mälestamise Komitee loterii pileti juba 2. aprillil saate ilma vaevata kahekordseks miljonäriks.

JUUKSETÖÖSTUS
Granberg
DAAMIDE & HÄRRADE TEENIMINE.
Tallinn.

Trükikoda
„AUTOMAAT“
Tallinn, Brokusmägi 10. Kõnetr. 468-68.
Valmistab igasuguseid trükiteid kõrgekvaliteetselt kiirelt ja eriti soodsate hindadega. Tellimiste vastuvõtmine ka kirja ehk telefoniteel.

M. Männil & Ko.
Tallinn, Pikk 13, telef. 431-49.
Raud- ja teraskaubad, taskeriistad ja taskemoon.

N. M. K. Ü. L A I I, telefon 437-15
MOTOISTIDE kursus.
Algus esmaspäeval 26. märtsil kell 6 õhtul.
Kavas: põllumajandus-, meierei-, paadi- ja traktormootorid, nafta-, petrooleumi-, bensiini- ja dieselmootorid. Õppeviis näitlik-praktiline. Praktilised tööd Tall. Tehnikumi ja N. M. K. Ü. autokooli töökodades. Lõpetajaile diplomid. Osavõtjatele maalt priikorter kursuste juures. Nõudke tasuta õppekavu ja tingimusi.

Vabadussõja Mälestamise Komitee
20-ne miljonilise suurloterii
lõpploosimine on
2. aprillil
Peavõit
2.000.000
järguvad võidud:
500.000
2 x 250.000   4 x 25.000
2 x 100.000   10 x 10.000
2 x 50.000   30 x 5.000 jne.

VABADUSSÕJA MÄLESTAMISE KOMITEE RAHALINE LOTERII
1 KR. 1 KR.
PEAVÕIT 2.000.000
KOLONEL-LEHTMANT, SEKRETAR
VABADUSSÕJA ÜLERIIGLIKU MÄLESTUS- SAHVA PÜSTITAMISEK/ TALLINNAS.
VABADUSSÕJA MÄLESTAMISE KOMITEE RAHALISE LOTERII KUPONG

Iga kodanik, kellel vähegi rahvustunnet omandab Vabadussõja Mälestamise Komitee suurloterii pileti.

Rutake

naagu see . . .

et saada tasuta reisi

Kesk- ja Lõuna - Euroopasse

või komplekti põllutöomasinaid

Müüge

oma tutvavatele ja sõpradele või omandage ise Vabadussõja Mälestamise Komitee suurloterii

**10 piletit —
saate tasuta reisi.**

ENNEOLEMATU reisivõimalus viib Teid läbi Kesk- ja Lõuna-Euroopa suurlinnade. Küllastate naaberrigi pealinna Riia, Saksa riigi pealinna Berliini, ilmalinna Pariisi, pääkeseküllast Nizzat, Monte-Carlot, igavest linna Rooma, kõikide unistust — Veneetsiat, lõbusat Viini, kust siirdute Varssavi kaudu Eestisse tagasi. RINGREIS teostub sõitja poolt valitud ajal raudtee II klassis ühes ülalpidamise-, hotelli-, passi- ja viisumikuludega. Peatuda võib soovikorral igas vahepealses jaamas.

Ülalnimetatud tasuta ringreisi Kesk- ja Lõuna-Euroopas või komplekti põllutöomasinaid annab Vabadussõja Mälestamise Komitee peapremiana oma suurloterii pileтите levitamise või oman-

damise eest. Peale selle on preemiateks määratud raadioaparaat, kapp-grammofon, päevapildiparaat, kohviserviis, kuld-, hõbe-, kristall- ja tarbeasjad, nahkkäsitööd, raamatud jne.

Preemia saamine on kindlustatud.

iga piletitelvitaja või omandaja, kes tasub 10-ks märtsiks Vabadussõja Mälestamise Komiteele äramüüdnud või omandatud pileтите eest Kr. 10.—, saab kindlasti ühe preemia — olgu see siis reis Kesk- ja Lõuna-Euroop., raadioaparaat, kapp-grammofon või mõni muu väärtusl. ese. Isikud, kes ei suuda 10-ks märtsiks ära müüa 10 piletit,

kuid soovivad osa võtta preemiate loosimisest, võivad pileтите eest oma käest ette ära tasuda ja hiljem pileтите edasi müüa. Preemiate loosimine peetakse 14. märtsil kell 6 p. l. Ohvitseride Keskkogu Kasino ruumes, politsei esindaja ja publiku juuresolekul. Kõige kergem on müüa pileтите enne lõpploosimist, mis peetakse 2. aprillil.

Levitage Vabadussõja Mälestamise Komitee suurloterii pileтите — Teie vaev tasutakse mitmekordselt.

... Sa näed välja nii kahvatu ja ületõotanud

sa vajad puhkust!

... ja arst ütles mulle, et ma pean vähemalt paariks kuuks sõitma lõunamaale, kuid kus võtan ma selleks raha.

... ma tean, kuidas seda korraldada. Müüme oma tutvavaile Vabadussõja Mälestamise Komitee suurloterii 10 piletit, — sellega saame kergesti hakkama ja ei maksa meile midagi. Nii võime tasuta omandada reisi lõunamaale ja saame ka raha ülalpidamiseks seal viibimisel.

VABADUSSÕJA MÄLESTAMISE KOMITEE
RAHALINE LOTERII

1 KR 1 KR

DEAVÕIT ZENTI
2 000 000

VABADUSSÕJA ÜLERIIGLIKU MÄLESTUS-
SAMB A PÜSTITAMISEKS TALLINNAS.

VABADUSSÕJA MÄLESTAMISE KOMITEE RAHALISE LOTERII KUPONG

Pileтите saab müügiks:

Vabadussõja Mälestamise Komitee loterii büroost — Tallinn, Vene tän. 1, tel. kaitseväge (427-20) 2-40 äripäevil kella 8,00—16,00.

Raha võib maksta:

Vabadussõja Mälestamise Komitee posti jooksvale arvele Nr. 300 igas postkontoris üle riigi.

Kirjad saata:

Vabadussõja Mälestamise Komiteele Tallinn, postkast 286.

Tasuge müüdnud pileтите eest 10-daks märtsiks.